

Eisers syfabrik – Paradistorg

Eiser grundades 1913 genom en fusion mellan 17 konfektionsindustrier från Malmö i söder till Örebro i norr. Företaget fick namnet AB Sveriges förenade trikåfabriker med huvudkontor i Borås. Företaget bytte senare namn till Eiser efter företagets förste chef Carl Eiserman.

I mitten på 1940-talet fanns det bara några få industrier i Finnerödja, alla med manlig arbetskraft. Många kvinnor ville ut i arbetslivet för att kunna tjäna egna pengar, men det fanns få arbetstillfällen, förutom plats som piga hos någon bonde. Bland de styrande i kommunen fanns det en del som motsatte sig en kvinnlig industri, troligtvis av rent egoistiska skäl. Ett industriarbete skulle ge mer i lön än vad man fick som piga vilket skulle driva upp lönerna även för den sistnämnda gruppen. Anledningen till att Eiser etablerade sig i Finnerödja är lite oklar, men troligtvis hade Eiser siktat in sig på Hova där det redan fanns en syfabrik och i Hova ville man inte ha in en konkurrent. De kommunalt engagerade herrarna Allan Pettersson och Frit-hiof och Bengt Roslund, alla från Hova, köpte våren 1947 missionsförsamlingens fastighet Paradistorp, ett stenkast från Paradistorg. Troligtvis var deras enda syfte med köpet att kunna erbjuda Eiser en fastighet i Finnerödja och på så sätt slippa en etablering av ytterligare en syfabrik i Hova. I augusti samma år köpte Eiser Paradistorp av de tre herrarna från Hova.

I början på 1900-talet hade Charlotta Löfgren syateljé i huset och hon basade över ett flertal sömmerskor. Eiser hade sålunda en föregångare när det gällde klädsömnad. Under många år var Körningstorps småskola inrymd på bottenvåningen men från och med höstterminen 1947 fick småskolan flytta till Carlboms hus vid Torget. Under några månader pågick ett intensivt renoveringsarbete i den blivande syfabriken. Man rev ner ett flertal innerväggar och gjorde olika förstärkningar för att huset skulle hålla för alla symaskiner som skulle installeras. Det drogs massor med nya elledningar och man satte in toaletter med mera. En som arbetade med renoveringen var Hilding Karlsson som då var anställd hos elektriker Jöns Abrahamsson. Hilding anställdes tre år senare av Eiser som reparatör och fastighetsskötare. Den 15 september 1947 anställdes de första personerna till syfabriken. Det var Elsa Martinsson, Anna Eriksson, Inga Svensson och Britta Gustavsson som alla blev avdelningsansvariga och Lars Oskarsson som reparatör. De fick åka till Borås där de under några månader fick lära sig att driva en syfabrik. Finnerödjabon Davida Svanmark, född utanför Borås, följde med de nyanställda för att hjälpa dem tillrätta den första tiden i textilstaden. Fru Svanmark ordnade bland annat med inkvartering åt dem.

Davida Svanmark

Stickmaskiner

Under tiden som de först anställda gick på kurs i Borås startade Eiser upp en verksamhet med stickmaskiner i Finnerödja. Man hyrde övervåningen hos familjen Sven och Elsa Karlsson på Dalgatan 12 och några damer anställdes för att börja sticka strumpfötter till herrstrumpor. De nyanställda var oerfarna när det gällde att använda stickmaskin och behövde någon som kunde lära upp dem. Eiser kände till att nyss nämnda Davida Svanmark var mycket kunnig när det gällde stickmaskiner och frågade henne om hon ville bli instruktör. Fru Svanmark tackade jag till jobbet.

Lånekontrakt å Stickmaskin

N:o 36343

Till Fru Davida Svanmark

utlåna vi följande oss tillhörig maskin:
Tillverknings-nr Grovlek 9-30 Bredd cm.

1) Maskinen, som får av låntagaren nyttjas **endast vid utförande av arbete för oss**, skall väl vårdas och aktsamt begagnas.

2) Därest maskinen genom eldsvåda eller annan olyckshändelse förstöres, är låntagaren skyldig ersätta med belopp, motsvarande densammnas värde.

3) Alla reparationer göras kostnadsfritt av oss, men är låntagaren skyldig att själv bekosta och underhålla maskinen med nålar och delar, som erfordras för framställandet av fullgott arbete.

4) Låntagaren förbinder sig att från den dag maskinen erhållits till låns utföra arbete för oss under en tid av minst sex (6) månader, såvida ej sjukdom inträffar.
Maskinen få icke under några villkor utlånas till annan person, utan vårt särskilda medgivande.

5) Därest låntagaren byter bostad och såmedelst förändrar sin adress, skall meddelande härom före flyttningen insändas till oss. Vid avflyttning till annan ort får maskinen endast med vårt medgivande medtagas.

6) Maskinen skall till oss vid anfordran och på särskild angiven tid återställas.

7) Låntagaren förbinder sig att icke utföra stickningsarbete åt annan mot oss konkurrerande firma så länge arbete erhålles hos oss i full utsträckning. Först efter det maskinen till oss återlämnats är låntagaren fri från skyldigheter. Brott häremot förpliktar låntagaren att utgiva femhundra (500) kronor i skadestånd.

8) Låntagaren förbinder sig att inlämna arbete minst två gånger i månaden under tider, då vi så önska, såvida ej föreliggande särskilt hindrande orsaker, vilka då skola meddelas.

Borås den 20-11- 1947

Aktiebolaget Sveriges Förenade Triköfabriker
Avd. W., Borås.

Förestående kontrakt godkännes och erkänner jag mig hava på i detsamma angivna villkor mottagit däri omförmälda maskin.

Namn: Davida Svanmark

Bostad: Fruvägen - Bostadshus

Postadress: Finnerödja Fax 17

Bevittnas:
Alva Johansson Artur Lindblad

Davida Svanmarks kontrakt på stickmaskin 1947.

Davida föddes 1898 i Borås men växte upp i Viared utanför Borås. Som mycket ung gick hon till firma Williamssons i Borås och sökte hemarbete som stickerska. Hon fick låna en stickmaskin och började sticka långa svarta strumpor som hon sedan fraktade in till företaget i stan. På sommaren gick hon till fots och på vintern fraktade hon strumporna på sparken. Hon tjänade 2 kronor per dussin strumpor. Davida var mycket noggrann och ryktet spred sig om den duktiga flickan. Hon började få stick- och broderiuppdrag från olika affärer i Borås. 1919 gifte sig Davida med Karl Svanmark. Paret Svanmark flyttade med sina tre barn till Finnerödja 1928 där Karl fått anställning vid järnvägsstationen. Familjen bosatte sig i det stora röda SJ-huset intill järnvägen. Svanmarks möbler kom på järnväg och på den tiden gick ett stickspår fram till SJ-huset. Godsvagnen med möblerna kopplades ifrån tåget och vagnen kördes in på stickspåret. Sedan var det bara för familjen Svanmark att lasta av möblerna från järnvägs-vagnen och bära in dem i lägenheten.

Damerna som skulle lära sig använda stickmaskinerna fick komma hem till Davida Svanmark där tre maskiner stod uppställda på ett stort bord i köket. Det blev trångt för familjen under den här tiden och dessutom dammigt. Introduktionstiden var på 48 timmar och både fru Svanmark och de som skulle läras upp fick 1 krona per timma i lön. När damerna var upplärda fick de ta plats på Dalgatan. Det var bara själva strumpfötterna som skulle stickas i Finnerödja. De långa strumpskäften, ofta med skotskrutigt mönster, kom färdiga från Borås. Skaftet fick först fästas på stickmaskinen innan man kunde börja sticka foten. De färdiga strumporna skickades sedan tillbaka till Borås.

Verksamheten på Dalgatan flyttades så småningom till andra våningen i den nya syfabriken. Strumpstickningen försiggick inte bara på fabriken utan det satt också åtskilliga damer ute i bygden som stickade åt Eiser. Lars Oskarsson körde ut material till kvinnorna på sin motorcykel och han satt gärna och pratade en stund vid hembesöken. De färdiga strumporna tog Oskarsson med tillbaka till Eiser där de synades och packades innan de skickades vidare till Borås. 1950 avvecklades verksamheten med strumpstickning och alla stickmaskiner samlades in förutom Davida Svanmarks. Hon fick behålla sin som ett tack för allt arbete hon hade lagt ner. De som ville fortsätta arbeta åt Eiser fick nu hem en symaskin i stället.

Eisers syfabrik

Den 7 januari 1948 var de nyrenoverade lokalerna färdiga att tas i bruk och 30 kvinnor fick anställning på Eiser. Finnerödja hade fått sin första större industri och dessutom med enbart kvinnlig arbetskraft, sånär som på reparatör Oskarsson. I samband med köpet av fastigheten, hade företaget undersökt hur många som var intresserade av en anställning på fabriken och det var hela 56 kvinnor som svarat att de ville arbeta där.

I den stora sysalen på första våningen syddes tenniströjor och yllejumprar de första åren. Efterhand kunde man anställa fler och när strumpverksamheten upphörde flyttade man upp symaskiner även till övervåningen. De gamla symaskinerna, som användes fram till 1962, förde ett väldigt oväsen så ljudnivån var ganska besvärande. Tyget kom tillskuret i stora trälådor från Borås, antingen med lastbil eller med tåg, och lastades in i ett förråd intill syfabriken. När godset kom med tåg var det slaktare Arvid Ahlberg som hämtade trälådorna med sin Chevrolet lastbil. Det hände även att taxiägare Yngve Andersson körde gods mellan stationen och Eiser-fabriken. De första åren fanns det bara en mycket liten lastbrygga utanför fabriken men 1952 byggdes en större vilket underlättade lastning och lossning av gods.

Ingegerd Karlsson och Gun Holgersson började som 14-åringar på Eiser hösten 1952 med en timlön på 96 öre. Ingegerd berättar att de fick stå ute i förrådet och packa upp de tillskurna delarna. Det var ett riktigt slitgöra att få ut de hårt islagna spikarna på trälådorna och ännu värre var det på vintern eftersom förrådet saknade värme. De skulle sedan bära upp de tunga högarna med tyg till sysalarna. I sysalarna skedde arbetet efter ett löpande band. När en sömmerska hade sytt sin del la hon det på bandet och nästa person tog vid för att göra sitt moment. Efter några år ändrades sortimentet och man sydde mest träningsoveraller och pyjamas. En träningsoverall med blyxtlås syddes i 18 olika moment medan pyjamasar gick betydligt fortare att få färdiga.

*Charlotta Löfgren med personal framför sin syateljé. 1948 startade Eiser sin syfabrik här.
Okänd fotograf.*

Under några år levererade syfabriken pyjamasar till FN-soldaterna i Gaza och Kongo. Det var strängt förbjudet att lägga ner någon form av meddelande till soldaterna bland pyjamasarna men vid minst ett tillfälle lade någon av sömmerskorna ner en lapp i en bröstficka. Sömmerskorna fick lyssna på radio under arbetet men en del av de äldre damerna utövade en viss form av censur och förbjöd vissa program. Ett av de tillåtna var "Skivor till kaffet" med Bertil Perrolf. Vid ett tillfälle läste Perrolf upp ett meddelande från FN-bataljonen i Gaza där soldaterna tackade flickorna på Eiser i Finnerödja för pyjamasarna de sytt åt dem. Vem eller vilka som lagt i lappen har aldrig kommit fram. Då och då fick personalen även lyssna på grammfon-skivor men skivan "Dunder och snus" var förbjuden.

Lokal i Carlboms hus

När sortimentet utökades räckte inte lokalerna till i syfabriken. 1953 fick man hyra en del av bottenvåningen i Carlboms före detta järnhandel vid Torget. Där hade Körningstorps småskola varit inhyst under några år men hade nu flyttat upp till den nybyggda centralskolan i samhället. Efter en del renovering kunde Eiser starta sin tillverkning i Carlboms hus 1954.

Sysalen låg till vänster om ytterdörren. Rummet var litet så det var trångt för de tiotal sömmerskor som skulle arbeta där. Där syddes gamla hederliga skära damunderbyxor med långa ben och foder. Det var noga med sömmarna så att de inte skulle skava innehavarna någonstans. De tillskurna delarna fraktades på en kärra från en lagerbyggnad en bit bort. En dag bar det sig inte bättre än att kärran välte mitt på Torget och de laxrosa byxdelarna spreds ut på marken. Till råga på allt var det Finnerödja marken denna dag så det var många som bevittnade fadäsen. Den unge mannen som drog kärran samlade så snabbt han kunde ihop de utspridda delarna och skyndade sig fram till Carlboms hus. Han var inte glad när han lämnade av sin last. I den gamla skolsalen som låg till höger om ytterdörren hade Eiser ett lager.

Personal som arbetade i Carlboms hus. Anna Jansson, Hilding Karlsson, Elsa Martinsson, Lily Johansson, Verna Eriksson, Sirka Nordgren, okänd, Elsa Grevhagen, tre okända. Okänd fotograf.

Den 1 oktober 1954 kunde man läsa i lokaltidningarna att Eiser meddelat länsarbetsnämnden att ”om ingen förbättring sker på marknaden måste fabriken slå igen den 1 december”. På länsarbetsnämnden slog meddelandet ner som en bomb. Där sa man att arbetsmarknaden hade stabiliserats och man såg ljus på det kommande halvåret. Det som hänt var att tyskarna dumpat priserna på trikåvaror och de priserna kunde inte Eiser konkurrera med. Eiser skickade en skrivelse till handelsdepartementet, där man påpekade att de dumpade priserna gjorde konkurrensen omöjlig och att tullavgifter borde införas för att jämna ut priserna. På fullmäktiges sammanträde i oktober togs frågan upp om det bekymmersamma läget. Man beslöt be länsarbetsnämnden göra en snabb utredning för att se om det gick att rädda syfabriken i Finnerödja. Nu gick det aldrig så långt som till nedläggning utan man löste krisen med tillfälliga permitteringar och med korttidsveckor.

Lokal i Stenqvists hus

Bättre tider väntade och orderingången ökade. I mitten på 1950-talet hyrde man även bottenvåningen på Stenqvists gamla diverseaffär vid Torget, det som senare skulle bli Finngården. Övervåningen använde familjen Stenqvist till bostad. Lokalerna var helt omoderna så Eiser fick börja med att helrenovera. De bytte fönster, la in nya golv, drog in vatten och avlopp och satte in toaletter och tvättställ. Lokalerna målades i ljusa färger. Det var 15 – 20 sömmerskor som fick arbete i den nya lokalen och de sydde flossade ”stålnylonkalsonger”. Det var extra tjocka kalsonger som var avsedda för det bistra vinterklimatet i norr. När avsättningen för kalsongerna blev sämre övergick man till att sy pyjamasar för barn. I slutet på 1950-talet sades kontraktet upp eftersom Stenqvist ville sälja huset. Eiser blev nu åter mycket trångbodda.

Personal som arbetade i Stenqvists hus. Bakre raden: Davida Svanmark, Elsa Martinsson, okänd, Stina Larsson, Anna Jansson, Lilly, Edit Andersson, Siv Sevedsson, Hilding Karlsson, Nanny Sevedsson, Irene Adolfsson, Berit Dimberg. Mellanraden: Ethel Jansson, Rut Johansson, Astrid Persson, Gerda Adolfsson, Ellen Roos. Längst fram: Gun Johansson, Marianne Persson. Okänd fotograf.

Lokal i gamla missionshuset

För att råda bot på trångboddheten köpte Hilding Karlsson och Elsa Martinsson det gamla missionshuset vid Torget hösten 1960. Missionsverksamheten hade upphört i slutet på 1957 när den nya missionskyrkan togs i bruk. Eiser hyrde i sin tur lokalen av Hilding och Elsa. Efter en genomgripande renovering kunde ett tiotal damer sätta fart på symaskinerna i slutet på 1960. Eiser hyrde även den intilliggande lokalen som varit både skrädveri och café tidigare. Där satte man in toaletter och garderober för personalen. Lokalen användes även som tyglager. Trots den nya lokalen och nyanställningar hade man svårt att hålla leveranstiderna. Företaget skulle behöva anställa ännu fler men saknade lokaler. I stället blev det många över-

tidstimmar för den trogna personalen. Arbetstakten vid den här tiden var 6000 till 7000 plagg i veckan. I samband med renoveringen av missionshuset kom en dam från yrkesinspektionen på besök. Hon ansåg att Eiser var alldeles för trångbodda trots det nya lokaltillskottet och tog kontakt med Eisers ledning i Borås. Företagsledningen tog i sin tur kontakt med de styrande i Finnerödja kommun för att höra om kommunen var villig att bygga en ny syfabrik, som Eiser kunde hyra. De styrande i kommunen ansåg inte att det var en kommunal angelägenhet och man kunde inte heller hitta stöd för det i kommunallagen. Ledamöterna i kommunalnämnden övervägde frågan mycket noga innan de förde ärendet vidare till kommunalfullmäktige. Där fick dock frågan ett stort stöd bland ledamöterna och i december 1961 togs beslutet att bygga en industrifastighet på industriområdet.

K ö p e k o n t r a k t .

Till Fru Elsa Martinsson, Västergården, Finnerödja och Herr Hilding Karlsson, Ekeberg, Finnerödja försäljes härmed Finnerödja Missionsförsamling tillhöriga Torgets Missionshus i Tivedens kommun, vilket står på ofri grund och är sammanbyggt med den fastighet, som äges av Gustavssons sterbhus och således bestående av tre väggar, för en köpesumma av kronor Åttahundra /800:-/ och i övrigt på följande villkor:

1. Tillträde får ske omedelbart.
2. Köparna förbinder sig att huset skall vara rivet och platsen rengjord inom två år från denna dag.
3. Köpesumman erlägges kontant och kvitteras i och med detta kontrakts undertecknande.

Av detta kontrakt har tvenne exemplar upprättats och säljare och köpare tagit var sitt.

Finnerödja den 31 oktober 1960.

För Finnerödja Missions-
församling

Bernhard Karlsson
Säljare.

Elsa Martinsson

Hilding Karlsson
Köpare.

Köpekontrakt mellan Missionsförsamlingen och Hilding Karlsson och Elsa Martinsson.

Eisers olika lokaler vid Paradistorg. 1. Syfabriken 2. Carlboms hus 3. Stenvists hus (Finngården) 4. Missionshuset. Vykort.

Personalfoton

Det är många kvinnor och några enstaka män från Finnerödja med omnejd, som arbetat på Eiser vid Paradistorg. Här nedan finns foton på en del av de anställda.

Några av de först anställda vid syfabriken. Stående: Olga Abrahamsson, Gunborg Gustavsson, Maria Englund, Ester Eriksson, Lars Oskarsson, Karin Bengtsson, Gerd Karlsson, Inga Svensson, Anna Eriksson. Sittande: Inga Karlsson, Britt Käll, Norberg, Lilly Johansson, Nanny Sevedsson, Sonja Karlsson, Edit Jakobsson. Okänd fotograf.

Från vänster: Ester Eriksson, Gunborg Gustavsson, Anna Eriksson, Inga Eriksson, Lars Oskarsson, Nanny Sevedsson, Sonja Karlsson, Inga Karlsson, Edit Jakobsson, Maria Englund, Olga Abrahamsson, Lilly Johansson, Norberg, Karin Bengtsson, Britt Käll, Gerd Karlsson. Okänd fotograf.

*Hilding Karlsson har tagit sig an en krånglande Union overlockmaskin.
Okänd fotograf.*

Olga Abrahamsson vid symaskinen. Okänd fotograf.

Anita Tholshagen och Aina Svensson sitter vid var sin overlock maskin. Okänd fotograf.

*Platschef Elsa Martinsson och förmännen Märta Svensson och Anna Jansson på resa.
Okänd fotograf.*

Anna-Greta Johansson granskar kläder. Okänd fotograf.

Varje år så firades Lucia på Eiser. Det var några ur personalen som lussade för de övriga.

Luciafirande på Eiser 1953. Stående: Gun Holgersson, Marianne Eriksson, Ingegerd Karlsson, Ann-Marie Olsson. Sittande: Ingrid Ahlberg, Irene Adolfsson, lucian Ulla Svensson, Gerd, Sonja Svanmark. Okänd fotograf.

Sittande från vänster: Elvy Landeffjärd, okänd, lucian Inga-Lill Danielsson, Aina Eriksson, okänd. Stående okänd tomte, okänd, okänd, Gunvor Johansson. Okänd fotograf.

Vid Eisers 10-årsjubileum i januari 1958 blev de anställda bjudna på supé på ESSO motell.

Vid Eisers 10-årsjubileum 1958 belönades tre trotjänare med "medalj", Anna Jansson, Elsa Martinsson och Märta Svensson. I bakgrunden Bojan Johansson, Berit Gustavsson och Solveig Augustsson. Okänd fotograf.

Hösten 1962 flyttade Eiser in i den nya fabriken på Industriområdet. Den gamla Eiserfabriken övertogs så småningom av Bruno Germer som öppnade en möbelfärr där. Affären fick namnet Tivedens Möbelhus.

SÖNDAGSVISNING den 10-17 december mellan kl. 13-17

ÄR NI EN "huskatt"

som trivs hemma?
Då är Ni intresserad av allt, som hör till en levande hem, inredning och miljö, som gör livet trevligare och rikare. Vi tror Ni ska finna vad Ni söker en god förlag till försäljning och kompletteringar hos oss.

TILL KONKURRENSKRAFTIGA PRISER

SÖNDAGSVISNING den 10-17 december mellan kl. 13-17

TIVEDENS MÖBELHUS
FINNERÖDJA

Tel. 0584 204 82 — 202 25 (200 meter bakom Vårds huset Finngården)

Annons för Tivedens Möbelhus.

Eiser på industriområdet

Kommunalfullmäktige klubbade igenom förslaget om att bygga en syfabrik åt Eiser 1961 och avsatte 300 000 kr ur allmänna investeringsfonden till bygget. Efter att nya beräkningar gjorts visade det sig att ytterligare 70 000 kr behövde avsättas. När bygget väl kom igång gick det snabbt och i oktober 1962 kunde Eiser flytta in i sina nya lokaler på 900 kvm. Till skillnad mot de trånga och slitna lokalerna vid Torget fick Eiser nu toppmoderna lokaler anpassade till verksamheten. Hilding Karlsson var först på plats eftersom han fått uppdraget att inreda lokalerna. När sömmerskorna kom fanns bord, symaskiner och annat som behövdes för verksamheten och de kunde sätta sig ner och börja arbeta direkt. När verksamheten varit igång ett par veckor blev det en informell invigning där kommunalfullmäktiges ordförande Ivan R. Karlsson överlämnade fabriken till Eiser.

Nya Eiserfabriken i förgrunden. Snett ovanför ligger Finbo. Foto Arne Sjöstedt.

Vid flytten hade företaget 48 anställda, de allra flesta kvinnor. Elsa Martinsson fick fortsätta som platschef. Fabriken var dimensionerad för 90 anställda och under hösten började man nyanställa ett 40-tal personer däribland några män. De första åren hade man ingen egen tillskärning utan man ägnade sig enbart åt sömnad precis som i de gamla lokalerna. Våren 1964 kontaktade fabriksledningen i Borås de styrande i kommunen och talade om att de behövde bygga ut fabriken för att få rum med ytterligare 50 anställda och en avdelning för tillskärning av tygerna. I väntan på att tillbyggnaden skulle bli klar hyrde Eiser polisens gamla kontor i Tivedshus nr. 4 på Dalgatan. Där startade man med tillskärning under ganska primitiva förhållanden. Nybygget på 600 kvm stod klart i slutet på 1964 och innehöll en skärsal och ett tyglager. Lokalen i Tivedshuset lades ner. I den nya skärsalen fanns det 5 bandsågar för tyg. Till varje såg hörde ett 15 m långt och 2 m brett bord. Två tillskärare arbetade vid varje bord, en på var sida.

Inte heller den nybyggda delen räckte till så 1968 gjordes ytterligare en tillbyggnad på 200 kvm, kostnad ca 100 000 kr. Den delen användes som lagerlokal för tyger. En av de få manliga anställda var Hilding Karlsson. Han anställdes som reparatör 1950 och fortsatte med den sysslan även i den nya fabriken. Han hade ett drygt jobb med att se över, och vid behov reparera, ett hundratal symaskiner, många skärmaskiner och olika sågar. Bandsågarna användes för stora tygpartier medan handsågarna användes till fintillskärning. Hilding var också fackklubbens ordförande under många år.

Nya Eiserfabriken. Okänd fotograf.

Finnerödjafabriken märkte inte av nedgången inom textilbranschen, som skedde under 1960-talet, utan hade tvärtom mer arbete än man klarade av. Problemet för fabriken var att hitta arbetskraft. Under några år blev ett 40-tal anställda som bodde i Laxå hämtade med buss och körda direkt till fabriken. Det kom även folk från Degerfors. Kläderna som tillverkades levererades bland annat till Domus, EPA och Turitz men man skickade även delar av kollektionen till utlandet. Förutom till de nordiska länderna levererade Eiser kläder till England, Holland, Schweiz och Ryssland. Det var mest strandkläder som gick på export. När fabriken inte hann med allt arbete la man ut lönsömnad. Det var syfabriker i bland annat Gårdsjö, Mariestad, Otterbäcken och Kumla som sydde åt Eiser.

I slutet på 1960-talet hade Eiser tillverkning i sju fabriker i Borås och i åtta fabriker på andra orter runt om i Sverige. Eiserfabriken i Finnerödja var en av de modernaste i koncernen. All administration sköttes centralt i Borås. Där fanns en, för den tiden, modern dataanläggning som skötte planeringen av tillverkningen av de över 50 000 olika plagg som ingick i Eisers sortiment. Att sortimentet var så stort berodde på att det fanns många modeller och varje modell fanns i olika färger och storlekar. Dagsproduktionen i Finnerödjafabriken låg på 2000 plagg. Elsa Martinsson berättade för en reporter på 1960-talet att de tillverkade "en nästan berömd pyjamas". Den hade presenterats i Aftonbladet som ett dygnetrunt plagg. En ung dam

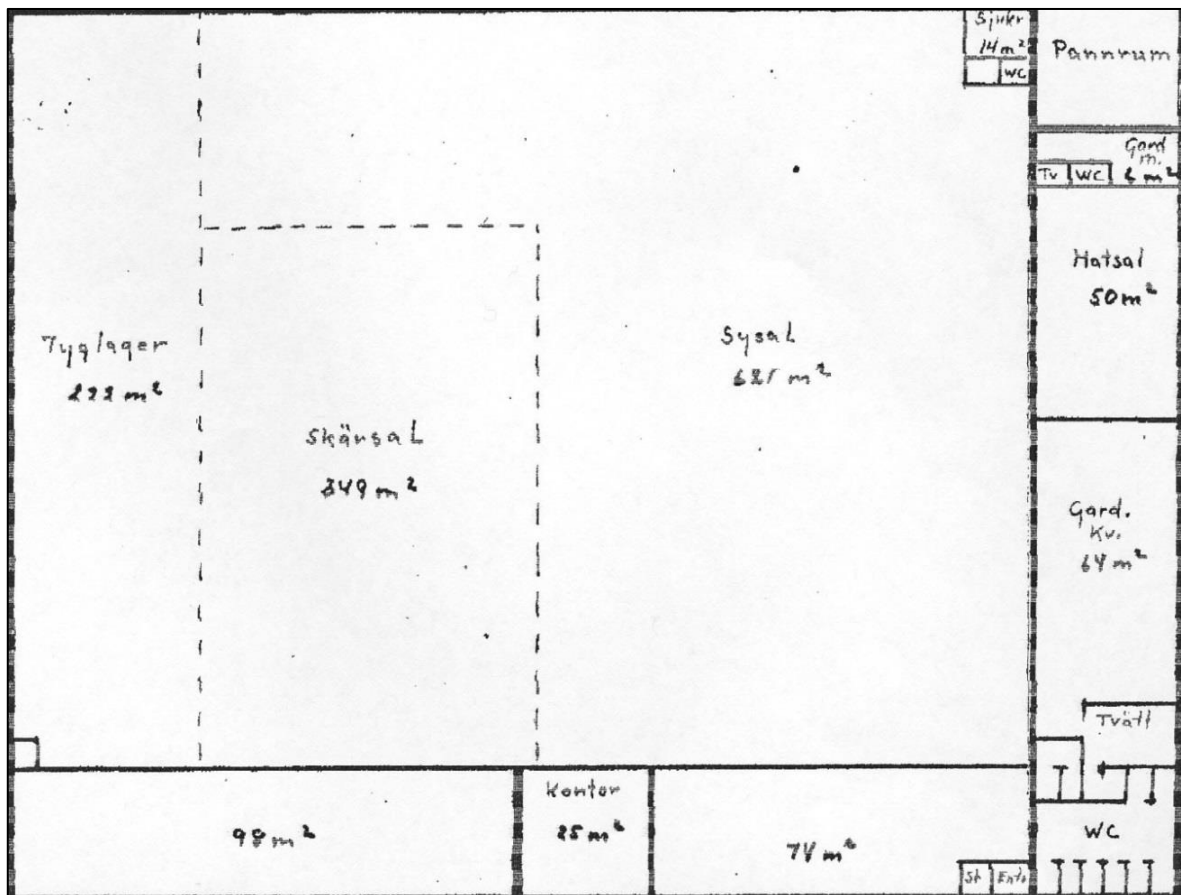
hade använt den att sova i, haft den på sig när hon gick ut för att handla och dansat i den på kvällen. Förutom leveranser till olika affärskedjor sydde man även till SAS och Försvaret. Till SAS sydde man vita bomullsjumprar som flygvärdinnorna skulle ha. Flygbolaget var otroligt petiga och så fort de hittade minsta sak att anmärka på hörde de av sig. Ofta dök en av de högre SAS-cheferna personligen upp på fabriken. Till Försvaret syddes träningsoveraller och de var snäppet värre än SAS. Även där dök höga chefer upp. De hade med sig tjocka pärmar där det i detalj stod hur stora plaggen skulle vara. Kontrollanterna mätte längden på byxbenen och slog det fel på en millimeter så kasserades byxorna. De rev upp bunt efter bunt och slängde bara ifrån sig plaggen när de var synade. Personalen hade ett sjå med att sortera upp och packa allt igen. När Ingegerd Karlsson arbetade på en Eiserfabrik i Borås i slutet på 1970-talet, blev hon ombedd att gå till en annan avdelning för att hjälpa till när chefer från Försvaret skulle komma för att inspektera plaggen där. Hon vägrade att gå dit eftersom hon hade så dålig erfarenhet av försvarets representanter från Finnerödjatiden.

Platschef Elsa Martinsson i förgrunden. Okänd fotograf.

Elransonering

I februari 1970 fick Eiser ett meddelande från huvudkontoret om att en elransonering var oundviklig i landet. De anställda på Eiser uppmanades att släcka reklamskyltar och att släcka så många lampor som möjligt i korridorer, garderober och på kontoren. Direkt efter arbetets slut skulle alla lampor släckas. Man skulle även spara på vatten och tryckluft och bara använda hissar när det var absolut nödvändigt.

Ritning över Eiser inför en av utbyggnaderna.

Symaskinerna var betydligt modernare än i gamla syfabriken. Okänd fotograf.

Skärsalen på Eiser. Okänd fotograf.

Förändringar 1971

1971 blev ett händelserikt år för Eiser i Finnerödja. Platschefen Elsa Martinsson gick i pension och blev hyllad av både personal, företagsledning och kommun. Hon hade arbetat i företaget sedan starten 1948. Hon efterträddes av Ingegerd Karlson som startade sin Eiserbana 1952. En av Ingegerds första uppgifter som chef 1971 blev att starta upp en syfabrik i Varkaus i Finland. Det blev många resor till grannlandet de närmaste åren. Den finska fabriken hade till en början ingen egen tillskärning utan allt tyg skars till i Finnerödja. En tredje händelse var att Eiser flyttade sitt stora tyglager till grannfastigheten Finbo. Trots alla utbyggnader av Eiserafabriken behövdes ännu mer plats. När grannen Finbo gick i konkurs 1971 köpte kommunen fastigheten och hyrde sedan ut den till Eiser. Eiser fick ta upp ett stort hål i taket mellan första och andra våningen för att kunna lyfta upp de stora tygbalarna, med hjälp av en palltruck, till övervåningen. Palltrucken användes också för att köra tyger m.m. mellan lagret och fabriken. Även Hilding Karlssons lastbil användes för transporter mellan de båda byggnaderna. Lastbilen användes också för frakt mellan Finnerödja och Borås. 1974 blev det klart att företaget Respir AB skulle flytta in i Finbos fastighet och Eiser var tvungna att hitta en annan lagerlokal. Valet föll på den stora magasinsbyggnaden som hörde till affärshuset på Stationsgatan 4. Det var ingen idealisk plats för ett lager eftersom det var mycket mer svårarbetat där och dessutom var det kallt på vintern. Lagret användes bara knappt ett år.

Elsa Martinsson går i pension efter 24 år. Hon avtackas av direktör Sven Engblom, Eiser Invest. I bakgrunden Göran Andersson, Märta Svensson, Hilding Karlsson och Ingegerd Karlsson. Okänd fotograf.

Fackklubbens ordförande Hilding Karlsson överlämnar blommor och present till Elsa. Okänd fotograf.

Blivande platschefen Ingegerd Karlsson avtackar avgående chefen Elsa. Okänd fotograf.

Ny utbildning! Askersund Finnerödja/ Laxå

Centrala yrkesskolan i Hallsberg anordnar i samverkan med Askersunds Trikäfabrik, Askersund och Sveriges Förenade Trikäfabriker, avd Finnerödja en 1-årig utbildning i

Trikåsömnad

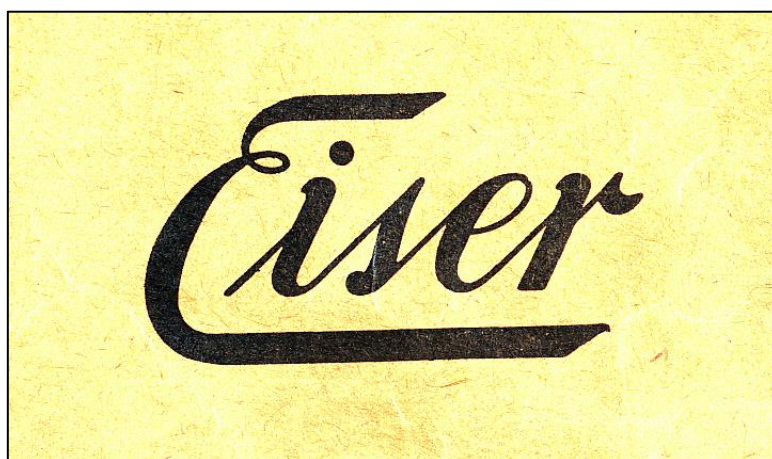
Kursen är till största delen förlagd till respektive företag. Viss lön utgår under utbildningen.

Nedläggning

I juni 1974 kom beskedet att Eiser-fabriken skulle läggas ner. Den var för liten för att vara lönsam enligt företagsledningen. Från 1970 hade det varit anställningsstopp och nu var personalstyrkan nere i 70 personer. 1971 hade moderbolaget i Eiser ombildats till investmentbolaget Eiser Invest och gett sig in i metallbranschen. Företaget hade köpt Fernmo Industri AB i Mariestad som tillverkade traktorhytter. En del av den tillverkningen flyttades till Eisers lokaler i Finnerödja hösten 1974. Samtidigt flyttades tillskärningsavdelningen till Varkaus i Finland. Skärsalen byggdes om för att passa den nya verksamheten. De flesta sömmerskorna valde att omskola sig till verkstadsarbetare och allt eftersom de blev färdiga med omskolningen fick de flytta över till verkstadssidan. I ca ett års tid bedrevs båda verksamheterna parallellt. Fredagen den 17 oktober 1975 slutade de sista på Eisers syfabrik. En av dem var Märta Svensson som det sista halvåret varit t.f. platschef. Ordinarie chefen Ingegerd Karlsson hade slutat i mars och flyttat till en tjänst på Eiser i Borås. En annan som var bland de sista att gå var Anna Jansson. Både Märta och Anna hade varit med sedan starten 1948. Som mest hade Eiser i Finnerödja 132 anställda.

Facket

I maj 1950 startade Svenska textilarbetarförbundet en avdelning på Eiser i Finnerödja. Redan från start fick avdelningen 27 medlemmar. Från 1956 var Hilding Karlsson avdelningens ordförande. Vid årsskiftet 1971 - 72 upphörde Svenska textilarbetarförbundets avd. 88 och de anställda anslöts till Svenska Beklädnadsarbetareförbundets avd. 9 i Falköping. När syfabriken skulle omvandlas till verkstadsindustri hade fackklubben två huvudkrav. Det ena var att alla sömmerskor, som ville, skulle få anställning i fabriken och det andra att ingen skulle förlora ekonomiskt på byte av jobb. Facket gav både ris och ros till hur Eiser skötte övergången. Det man var missnöjd med var informationen från företaget som inte varit den bästa. Bland annat hade de blivit lovade en företagsnämnd för den nya avdelningen som skulle samordnas med Fernmos i Mariestad. Den nämnden såg facket inte röken av. Det facket var nöjda med var arbetsmiljön både inomhus och utanför byggnaden. Skyddskommittén hade fått ge synpunkter på ritningarna. Under övergångsåret fanns i praktiken två fackklubbar på Eiser.

Eisers logotype